

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การสื่อสาร ความรู้ ทักษะคิด และทักษะการปฏิเสธสิ่งเสพติด ของนักเรียนมัธยมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษา
2. เพื่อศึกษาความรู้เกี่ยวกับสิ่งเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษา
3. เพื่อศึกษาทัศนคติต่อการป้องกันสิ่งเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษา
4. เพื่อศึกษาทักษะการปฏิเสธสิ่งเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษา
5. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะคิดต่อการป้องกันสิ่งเสพติด กับทักษะการปฏิเสธเกี่ยวกับสิ่งเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษา
6. เพื่อหาตัวแปรที่อธิบายหรือพยากรณ์ทักษะการปฏิเสธสิ่งเสพติด
7. เพื่อศึกษาความต้องการข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษา
8. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนมัธยมศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ก่อให้เกิดความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการรณรงค์ป้องกันสิ่งเสพติด

ทั้งนี้ได้มีการตั้งสมมติฐานในการวิจัยไว้ ดังนี้

1. นักเรียนมัธยมศึกษาที่มีลักษณะส่วนบุคคลต่างกัน มีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเสพติดแตกต่างกัน
2. นักเรียนมัธยมศึกษาที่มีลักษณะส่วนบุคคลต่างกัน มีความรู้เรื่องสิ่งเสพติดแตกต่างกัน
3. นักเรียนมัธยมศึกษาที่มีลักษณะส่วนบุคคลต่างกัน มีทัศนคติต่อการป้องกันสิ่งเสพติดแตกต่างกัน
4. นักเรียนมัธยมศึกษาที่มีลักษณะส่วนบุคคลต่างกัน มีทักษะการปฏิเสธสิ่งเสพติดแตกต่างกัน
5. การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ และทัศนคติต่อการป้องกันสิ่งเสพติดมีความสัมพันธ์กับทักษะการปฏิเสธสิ่งเสพติด
6. ลักษณะส่วนบุคคล การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ และทัศนคติต่อการป้องกันสิ่งเสพติด อธิบายทักษะการปฏิเสธสิ่งเสพติด ได้แตกต่างกัน

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (SERVEY RESEARCH) และได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา คือ นักเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 436 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (MULTI-STAGE SAMPLING) สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย เพื่ออธิบายลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเสพติดจากสื่อมวลชน สื่อเฉพาะกิจ และสื่อบุคคล ความรู้ ทัศนคติ และทักษะการปฏิเสธสิ่งเสพติด

ส่วนการทดสอบสมมติฐานนั้น ใช้วิธีทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม โดยการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยโดยใช้ t-test (2 กลุ่ม) และการวิเคราะห์ค่าความแปรปรวน (มากกว่า 2 กลุ่ม) เพื่อทดสอบความแตกต่างของกลุ่มตัวอย่างที่จำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล ตามสมมติฐานข้อ 1-4

ใช้การวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (PEARSON'S PRODUCT MOMENT CORRELATION COEFFICIENT) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ตามสมมติฐานข้อ 5

ใช้การวิเคราะห์แบบถดถอยพหุคูณ (MULTIPLE REGRESSION ANALYSIS) เพื่อจัดลำดับตัวแปรที่อธิบายทักษะการปฏิเสธสิ่งเสพติด ตามสมมติฐานข้อ 6

สรุปผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ส่วนที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคล

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา จำนวน 436 คน แบ่งเป็นเพศชาย 235 คน เพศหญิง 201 คน ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 14-16 ปี การศึกษาระดับมัธยมต้น (ม1.-ม3.) คิดเป็นร้อยละ 50.23 และมัธยมปลาย (ม4.-ม6.) คิดเป็นร้อยละ 49.77 ส่วนใหญ่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ระหว่าง 1.5-2.0 คิดเป็นร้อยละ 28.44 รายรับต่อเดือน 1,001-2,000 บาท เป็นส่วนมาก คิดเป็นร้อยละ 41.74 และลักษณะทางครอบครัว มากกว่าครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด มีลักษณะครอบครัวที่พ่อแม่ ลูก อยู่กันพร้อมหน้า มีความอบอุ่น คิดเป็นร้อยละ 61.47

ส่วนที่ 2 การสื่อสารเกี่ยวกับสิ่งเสพติด

21. การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเสพติด จากสื่อมวลชน สื่อบุคคล และสื่อเฉพาะกิจ

สื่อมวลชน

กลุ่มตัวอย่าง มีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเสพติดจากโทรทัศน์มากที่สุด โดยมีการเปิดรับข่าวสารในระดับปานกลาง รองลงมาเป็นการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับยาเสพติดจากหนังสือพิมพ์ วิทยุ และนิตยสาร ตามลำดับ โดยมีการเปิดรับข่าวสารในระดับต่ำ

สื่อบุคคล

กลุ่มตัวอย่าง มีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเสพติดจากเพื่อนมากที่สุด รองลงมาเป็นการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับยาเสพติดจากพ่อแม่ ครู/อาจารย์ และญาติพี่น้อง ตามลำดับ โดยมีการเปิดรับข่าวสารจากบุคคลทั้งหมดในระดับต่ำ

สื่อเฉพาะกิจ

กลุ่มตัวอย่าง มีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเสพติดจากสื่อเฉพาะกิจประเภทโปสเตอร์มากกว่าแผ่นพับ แต่ก็มีมีการเปิดรับข่าวสารจากทั้งโปสเตอร์และแผ่นพับในระดับต่ำ

2.2 ความต้องการข่าวสารเกี่ยวกับยาเสพติด ทางด้านการเลือกใช้สื่อ เนื้อหา และรูปแบบสื่อ

การเลือกใช้สื่อ

กลุ่มตัวอย่าง มีความเห็นว่า สื่อโทรทัศน์ มีอิทธิพลต่อการรณรงค์ป้องกันสิ่งเสพติดได้มากที่สุด รองลงมา คือ พ่อแม่, โครงการรณรงค์, เพื่อน, ครู/อาจารย์, หนังสือพิมพ์ และญาติพี่น้อง ตามลำดับ โดยกลุ่มตัวอย่างมีความต้องการในการใช้สื่อเหล่านี้ในการรณรงค์ป้องกันสิ่งเสพติดในระดับสูง

ส่วนสื่อประเภท วิทยุ, โปสเตอร์, แผ่นพับ และนิตยสาร กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการเลือกใช้สื่อในระดับปานกลาง

ความต้องการเนื้อหา

กลุ่มตัวอย่างมีการเลือกใช้นี้อาหารเกี่ยวกับชนิด/ อันตรายของยาเสพติดในการรณรงค์มากที่สุด รองลงมา คือ เนื้อหาเกี่ยวกับอาการของผู้ติดยาเสพติด, ทักษะการปฏิเสธสิ่งเสพติด, การจับกุมผู้ค้ายาเสพติด และการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด ตามลำดับ โดยเนื้อหาทุกเนื้อหากถูกเลือกใช้ระดับสูง

ความต้องการรูปแบบ

กลุ่มตัวอย่าง ต้องการให้การรณรงค์ป้องกันยาเสพติดเป็นไปในรูปแบบของการสัมภาษณ์บุคคลที่เคยติดยาเสพติดมากที่สุด รองลงมา คือ การทำละครสอดแทรกโทษของยาเสพติด, การบรรยายให้ความรู้, การจัดนิทรรศการ, การออกสื่ออินเตอร์เน็ต โดยกลุ่มตัวอย่างมีความต้องการรูปแบบการรณรงค์เหล่านี้ในระดับสูง

สำหรับรูปแบบการรณรงค์อื่นๆ ได้แก่ การสัมภาษณ์ศิลปิน/ ดารา, การโต้วาที, การจัดอภิปราย, การสัมภาษณ์บุคคลที่มีชื่อเสียง, ออกหนังสือการ์ตูน, การสร้างเกมส์ในคอมพิวเตอร์, การแต่งเนื้อเพลงรณรงค์ และการสร้างเกมส์ในแผ่นกระดาษ กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการเลือกรูปแบบเหล่านี้ในระดับปานกลาง

ส่วนที่ 3 ระดับความรู้ ความเข้าใจเรื่องสิ่งเสพติด

กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่สามารถตอบคำถามในส่วนของความรู้ความเข้าใจเรื่องสิ่งเสพติด โดยมีคะแนนเฉลี่ยของความรู้ในระดับสูง รองลงมา คือ มีความรู้ระดับปานกลาง และมีความรู้น้อย ตามลำดับ

ส่วนสาเหตุที่เยาวชนติดยาเสพติดนั้น กลุ่มตัวอย่าง มีความเห็นว่า สาเหตุที่สำคัญที่สุด คือ ความอยากลอง ในระดับสูง รองลงมา ได้แก่ เพื่อนชักชวน เพื่อความเท่ เก๋ เพื่อให้ลิ้มความทุกข์ ถูกล่อลวง เพื่อประชดประชัน เพื่อกระตุ้นประสาท และถูกบังคับตามลำดับ

ส่วนที่ 4 ทักษะการป้องกันการสิ่งเสพติด

เมื่อพิจารณาจากคะแนนเฉลี่ยรวมแล้ว พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษา มีทัศนคติในทางบวกต่อการป้องกันการใช้ยาเสพติด

ส่วนที่ 5 ทักษะการปฏิเสธสิ่งเสพติด

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยโดยรวมแล้ว พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาส่วนใหญ่ มีทักษะการปฏิเสธสิ่งเสพติด ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 51.17 คือ จำนวน 219 คน รองลงมา กลุ่มตัวอย่างมีทักษะการปฏิเสธในระดับปานกลาง และระดับต่ำ ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีทักษะการปฏิเสธในระดับสูงมากและต่ำมากนั้น มีจำนวนไม่แตกต่างกัน ตามลำดับ

ส่วนที่ 6 ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคล กับการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเสพติด ตามสมมติฐานที่ 1

ผลการทดสอบสมมติฐานที่เป็นไปตามสมมติฐานที่ 1 ได้แก่ เพศ ระดับชั้นเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีความสัมพันธ์กับการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเสพติด

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ 1 ได้แก่ ลักษณะครอบครัว ไม่มีความสัมพันธ์กับการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเสพติด

ส่วนที่ 7 ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคล กับการรู้เรื่องสิ่งเสพติด ตามสมมติฐานที่ 2

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ 2 ได้แก่ เพศ ระดับชั้นเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ ลักษณะครอบครัว ไม่มีความสัมพันธ์กับการรู้เรื่องสิ่งเสพติด

ส่วนที่ 8 ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคล กับทัศนคติต่อการป้องกันสิ่งเสพติด ตามสมมติฐานที่ 3

ผลการทดสอบสมมติฐานที่เป็นไปตามสมมติฐานที่ 3 ได้แก่ เพศ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการป้องกันสิ่งเสพติด

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ 3 ได้แก่ ระดับชั้นเรียน และ ลักษณะครอบครัว ไม่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการป้องกันสิ่งเสพติด

ส่วนที่ 9 ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคล กับทักษะการปฏิเสธสิ่งเสพติด ตามสมมติฐานที่ 4

ผลการทดสอบสมมติฐานที่เป็นไปตามสมมติฐานที่ 4 ได้แก่ เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ ลักษณะครอบครัว มีความสัมพันธ์กับทักษะการปฏิเสธสิ่งเสพติด

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ 4 ได้แก่ ระดับชั้นเรียน ไม่มีความสัมพันธ์กับทักษะการปฏิเสธสิ่งเสพติด

ส่วนที่ 10 ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสาร ความรู้ และทัศนคติต่อการป้องกันสิ่งเสพติด กับทักษะการปฏิเสธสิ่งเสพติด ตามสมมติฐานที่ 5

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับยาเสพติดจากพ่อแม่ และญาติพี่น้อง ความรู้เรื่องสิ่งเสพติด และทัศนคติต่อการป้องกันสิ่งเสพติด มีสัมพันธ์กับทักษะการปฏิเสธสิ่งเสพติดในทางบวก และระดับความสัมพันธ์ที่พบอยู่ในระดับสูง

ส่วนสื่ออื่นๆ คือ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร เพื่อน ครู/อาจารย์ โปสเตอร์ และแผ่นพับ พบว่า มีความสัมพันธ์กับทักษะการปฏิเสธสิ่งเสพติดของกลุ่มตัวอย่างในทางบวกเช่นเดียวกัน

กล่าวได้ว่า นักเรียนมัธยมที่มีการเปิดรับข่าวสารเรื่องยาเสพติดจากพ่อแม่ และญาติพี่น้องมาก มีความรู้เรื่องสิ่งเสพติดมาก และมีทัศนคติต่อการป้องกันยาเสพติดในทางที่เหมาะสม จะมีทักษะการปฏิเสธสิ่งเสพติดมากกว่าผู้ที่เปิดรับข่าวสารเรื่องสิ่งเสพติดจากพ่อแม่และญาติพี่น้องน้อย มีระดับความรู้เรื่องสิ่งเสพติดน้อย และระดับทัศนคติต่อการป้องกันสิ่งเสพติดในทางที่ไม่เหมาะสม

ผลการวิจัยนี้ แสดงว่า เป็นไปตามสมมติฐานที่ 5 เนื่องจากทุกตัวแปรต้น คือ การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะคิดต่อการป้องกันสิ่งเสพติด มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับ ทักษะการปฏิเสธสิ่งเสพติด

ส่วนที่ 11 เปรียบเทียบอิทธิพลของลักษณะส่วนบุคคล การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ และ ทักษะคิดต่อการป้องกันสิ่งเสพติด ในการอธิบายทักษะการปฏิเสธสิ่งเสพติด ตามสมมติฐานที่ 6

ผลการทดสอบสมมติฐาน เมื่อใช้ทักษะการปฏิเสธสิ่งเสพติดเป็นตัวแปรตาม และมีตัวแปรต้นเป็นลักษณะส่วนบุคคล การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ และทักษะคิด เป็นตัวแปรต้น ผลการวิเคราะห์หาค่าถ้อยพหุคูณ พบว่า มีตัวแปรที่สามารถอธิบายความแปรปรวนของทักษะการปฏิเสธสิ่งเสพติดได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเพียง 4 ตัวแปร โดยมีความสัมพันธ์ตามลำดับ คือ ทักษะคิดต่อการป้องกันสิ่งเสพติด เพศ การเปิดรับข่าวสารจากญาติพี่น้อง และ ครอบครัวลักษณะอื่นๆ (ที่ไม่ได้ระบุไว้)

โดยที่ ทักษะคิดต่อการป้องกันสิ่งเสพติด และการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเสพติด จากญาติพี่น้องมีอิทธิพลต่อทักษะการปฏิเสธในทางบวก กล่าวคือ นักเรียนมัธยมที่มีทักษะคิดต่อการป้องกันสิ่งเสพติดในทางบวก จะมีทักษะการปฏิเสธสิ่งเสพติดมากกว่าผู้ที่มีทักษะคิดต่อการป้องกันสิ่งเสพติดในทางลบ และผู้ที่มีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเสพติดจากญาติพี่น้องมาก จะมีทักษะการปฏิเสธสิ่งเสพติดมากกว่าผู้ที่มีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเสพติดจากญาติพี่น้องน้อย

ส่วน เพศ และลักษณะครอบครัวอื่นๆ เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อทักษะการปฏิเสธสิ่งเสพติดในทางลบ กล่าวคือ เพศชาย จะมีทักษะการปฏิเสธสิ่งเสพติดน้อยกว่าเพศหญิง และผู้ที่มีลักษณะครอบครัวอื่นๆ (ที่ไม่ได้ระบุไว้) จะมีทักษะการปฏิเสธสิ่งเสพติดน้อยกว่าผู้ที่มีลักษณะครอบครัวประเภท ที่ระบุไว้ คือ ครอบครัวที่มีพ่อแม่ ซึ่งความสัมพันธ์ของพ่อแม่แตกต่างกันไป 6 ประเภท ดังนี้ พ่อแม่ที่ให้ความอบอุ่น พ่อแม่ที่เอาใจใส่ลูกๆ บ้าง พ่อแม่ที่แยกกัน พ่อแม่ที่ทะเลาะกันบ่อยๆ พ่อแม่ที่เข้มงวด และพ่อแม่ที่มุ่งทำมาหากิน ไม่มีเวลาให้ลูก

อภิปรายผลการวิจัย

สมมติฐานที่ 1

นักเรียนมัธยมศึกษาที่มีลักษณะส่วนบุคคลต่างกัน มีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับ
สิ่งเสพติดแตกต่างกัน

ผลการทดสอบสมมติฐานที่เป็นไปตามสมมติฐานที่ 1 ได้แก่ เพศ ระดับชั้นเรียน
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีความสัมพันธ์กับการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเสพติด

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ 1 ได้แก่ ลักษณะครอบครัว
ไม่มีความสัมพันธ์กับการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเสพติด

1.1 "เพศ" มีความสัมพันธ์กับการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเสพติด
(เป็นไปตามสมมติฐานที่ 1)

1. สื่อมวลชน นักเรียนหญิงมีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเสพติดจากสื่อโทรทัศน์ วิทยุ
และนิตยสาร มากกว่านักเรียนชาย แต่ทั้งนักเรียนหญิงและนักเรียนชายมีการเปิดรับข่าวสาร
เกี่ยวกับสิ่งเสพติดจากหนังสือพิมพ์ไม่แตกต่างกัน

2. สื่อบุคคล นักเรียนหญิงมีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเสพติดจากพ่อแม่ ญาติพี่น้อง
และครู/อาจารย์ มากกว่านักเรียนชาย แต่ทั้งนักเรียนหญิงและนักเรียนชาย มีการเปิดรับ
ข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเสพติดจากเพื่อนไม่แตกต่างกัน

3. สื่อเฉพาะกิจ ทั้งนักเรียนหญิงและนักเรียนชาย มีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเสพติด
จากโปสเตอร์และแผ่นพับไม่แตกต่างกัน

สอดคล้องกับงานวิจัยของ วัชรียา อานามวัฒน์ (2533) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับ
พฤติกรรมการเปิดรับสื่อ โทรทัศน์เพื่อการใช้ประโยชน์และการตอบสนองความต้องการ โดย
ศึกษาเฉพาะรายการธรรมะพระพยอม กับนักเรียนชั้นมัธยมในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า
พบว่า กลุ่มนักเรียนหญิงดูโทรทัศน์มากกว่ากลุ่มนักเรียนชาย

อาจกล่าวได้ว่า นักเรียนหญิง มักไม่ค่อยกลับบ้านคิดเวลามากนัก ดังนั้น เวลาที่อยู่บ้านเพื่อทำงานบ้าน ใกล้ชิดกับพ่อแม่ ญาติพี่น้อง หรือเวลาที่จะใช้ดูโทรทัศน์ ฟังวิทยุ อ่านนิตยสาร จึงมีมากกว่าเพศชาย

ส่วนการที่นักเรียนหญิงและชาย มีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเสพติดจากหนังสือพิมพ์ไม่แตกต่างกันนั้น อาจเป็นเพราะหนังสือพิมพ์เป็นสื่อที่มักมีเรื่องราวภาพหัวข่าวหรือภาพที่น่าสนใจ ซึ่งทั้งนักเรียนชายและหญิงจะอ่านเป็นกิจวัตรประจำวันอยู่แล้ว จึงมีปริมาณการเปิดรับไม่แตกต่างกัน

และเนื่องจากนักเรียนมัธยมซึ่งเป็นวัยรุ่น เป็นวัยที่จะให้ความสำคัญกับเพื่อน ดังนั้น การเปิดรับข่าวจากเพื่อนของเพศหญิงและเพศชายจึงไม่แตกต่างกันด้วย

ส่วนสื่อเฉพาะกิจประเภทโปสเตอร์และแผ่นพับที่มีการเปิดรับไม่แตกต่างกันนั้น อาจกล่าวได้ว่า เพราะมีสื่อเฉพาะกิจน้อยอยู่แล้ว จึงมีการเปิดรับน้อยไม่แตกต่างกัน

1.2 "ระดับชั้น" มีความสัมพันธ์กับการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเสพติด (เป็นไปตามสมมติฐานที่ 1)

1. สื่อมวลชน นักเรียนมัธยมต้นมีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเสพติดจากสื่อโทรทัศน์ มากกว่านักเรียนมัธยมปลาย แต่ทั้งมัธยมต้นและมัธยมปลายมีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเสพติดจากวิทยุ หนังสือพิมพ์ และนิตยสารไม่แตกต่างกัน

2. สื่อบุคคล ทั้งนักเรียนมัธยมต้นและมัธยมปลาย มีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเสพติดจากพ่อแม่ ญาติพี่น้อง เพื่อน และครู/อาจารย์ ไม่แตกต่างกัน

3. สื่อเฉพาะกิจ ทั้งนักเรียนมัธยมต้นและมัธยมปลาย มีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเสพติดจากโปสเตอร์และแผ่นพับไม่แตกต่างกัน

สรุปได้ว่า นักเรียนมัธยมต้นมีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเสพติดจาก โทรทัศน์ มากกว่านักเรียนมัธยมปลาย ส่วนสื่ออื่นๆ มีการเปิดรับไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วัชรียา อานามวัฒน์ (2533) ที่พบว่า กลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีการเปิดรับสื่อโทรทัศน์ในแต่ละวันมากกว่ากลุ่มนักเรียนมัธยมปลาย

อาจกล่าวได้ว่า นักเรียนมัธยมต้น มีเวลาที่จะหาความบันเทิงและความรู้จากโทรทัศน์มากกว่านักเรียนมัธยมปลายซึ่งต้องใช้เวลาว่างส่วนใหญ่กับตำราเรียนหรือการเรียนพิเศษเพื่อเตรียมตัวสอบเข้ามหาวิทยาลัย ดังนั้น นักเรียนมัธยมต้นจึงมีเวลาในการเปิดรับโทรทัศน์มากกว่ามัธยมปลาย

1.3 "ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน" มีความสัมพันธ์กับการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเสพติด (เป็นไปตามสมมติฐานที่ 1)

1. สื่อมวลชน นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเสพติดจากสื่อมวลชน มากกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ แต่การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเสพติดจากสื่อ โทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์ ไม่แตกต่างกัน

2. สื่อบุคคล นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเสพติดจากเพื่อน ต่างจากนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ แต่การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเสพติดจาก พ่อแม่ ญาติพี่น้อง ครู/อาจารย์ ไม่แตกต่างกัน

3. สื่อเฉพาะกิจ ทั้งนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ มีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเสพติดจากโปสเตอร์และแผ่นพับไม่แตกต่างกัน

สรุปได้ว่า นักเรียนมัธยมที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเสพติดจาก นิตยสาร และเพื่อน มากกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ อาจกล่าวได้ว่า เด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่า เป็นเด็กที่อยากรู้ อยากรู้อยากเห็น และกระตือรือร้นในการแสวงหาข้อมูลข่าวสารความรู้อยู่เสมอจึงมีการเปิดรับข่าวสารจากสื่ออื่นๆ มากกว่าเด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ นอกจากนี้ นักเรียนที่ประสบความสำเร็จกับการเรียน จะมีความสนใจต่อเรื่องสิ่งเสพติดที่ละเอียดกว่า เช่น ในนิตยสาร ซึ่งมีได้เฉพาะรูปภาพที่สวยงาม หรือข่าวบันเทิงเท่านั้น แต่จะสนใจอ่านเนื้อหาข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเสพติดที่เป็นรูปแบบของบทความที่ให้สาระความรู้ และมีการสนทนาเรื่องสิ่งเสพติดกับเพื่อนในทางสร้างสรรค์มากกว่า

ส่วนการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเสพติดจากสื่ออื่นๆ คือ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ พ่อแม่ ญาติพี่น้อง ครู/อาจารย์ โปสเตอร์ และแผ่นพับ ไม่แตกต่างกัน อาจเป็นเพราะระสนิยมในการรับชมของวัยรุ่นซึ่งเป็นวัยเดียวกันไม่แตกต่างกัน

1.4 "ลักษณะครอบครัว" นักเรียนมัธยมที่มีลักษณะครอบครัวต่างกัน มีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเสพติดจากสื่อมวลชน สื่อบุคคล และสื่อเฉพาะกิจไม่แตกต่างกัน (ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ 1) อาจกล่าวได้ว่า ลักษณะครอบครัว ไม่ได้ทำให้การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเสพติดของนักเรียนมัธยมจากทุกสื่อต่างกัน

อย่างไรก็ดี ถึงแม้ว่านักเรียนมัธยม จะมีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเสพติด จากสื่อมวลชนประเภทโทรทัศน์มากที่สุดในระดับปานกลาง รองลงมาคือ หนังสือพิมพ์ วิทยุ และนิตยสาร ตามลำดับ. สื่อบุคคล คือ เพื่อน มากที่สุด รองลงมา คือ พ่อแม่ ครู/อาจารย์ และญาติพี่น้อง ตามลำดับ และสื่อเฉพาะกิจ คือ โปสเตอร์ มากที่สุด รองลงมา คือ แผ่นพับ แต่นักเรียนมัธยมก็ยังมี การเปิดรับข่าวสารจากทุกสื่อ คือ สื่อมวลชน (ขกเว้นโทรทัศน์) สื่อบุคคล และสื่อเฉพาะกิจ เกี่ยวกับสิ่งเสพติดในระดับต่ำ จึงเป็นที่น่าสังเกตได้ว่า อาจเกิดจากข้อบกพร่องของผู้ผลิตสื่อเอง ที่ยังผลิตสื่อเกี่ยวกับสิ่งเสพติดไม่ชัดเจน ไม่มีปริมาณมากพอ หรืออาจใช้ช่องทางการสื่อสารที่ไม่มีประสิทธิภาพ ไม่เป็นที่ดึงดูดใจของกลุ่มเป้าหมาย จึงไม่สามารถโน้มน้าวใจให้กลุ่มเป้าหมายเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้

การสื่อสารมีบทบาทสำคัญในการดำเนินโครงการต่างๆ ให้บรรลุผลสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ (สุรพงษ์ โสชนะเสถียร 2533 : 120/121) ดังนั้น หากการสื่อสารบกพร่อง ก็จะเป็นสาเหตุที่ทำให้โครงการต่างๆ ไม่ประสบผลสำเร็จได้

ในทางตรงข้าม อาจเป็นไปได้ว่า นักเรียนมัธยม ไม่มีความสนใจในข่าวสารนั้นๆ ประกอบกับการเลือกรับข่าวสารเฉพาะสิ่งที่ตนเองสนใจ จึงทำให้มีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเสพติดอยู่ในระดับต่ำได้ ซึ่งสามารถอธิบายด้วยหลักทฤษฎีการเปิดรับข่าวสาร คือ ผู้รับสาร จะมีกระบวนการเลือกรับรู้ข่าวสารที่แตกต่างกันไปตามประสบการณ์ ตามความต้องการ ตามความเชื่อ ตามทัศนคติ และตามความรู้สึคนึกคิดที่ไม่เหมือนกัน (สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2535)

สำหรับความต้องการในการเลือกใช้สื่อ เนื้อหา และรูปแบบ ในการรณรงค์ป้องกันสิ่งเสพติดที่ได้ผลนั้น นักเรียนมัธยมมีความต้องการสิ่งเหล่านี้ในระดับสูง ดังนี้ คือ

การเลือกใช้สื่อ

กลุ่มตัวอย่าง มีความเห็นว่า สื่อโทรทัศน์ มีอิทธิพลต่อการรณรงค์ป้องกันสิ่งเสพติด ได้มากที่สุด รองลงมา คือ พ่อแม่, โครงการรณรงค์, เพื่อน, ครู/อาจารย์, หนังสือพิมพ์ และญาติพี่น้อง ตามลำดับ โดย กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการในการใช้สื่อเหล่านี้ในการรณรงค์ป้องกันสิ่งเสพติดในระดับสูง

ส่วนสื่อประเภท วิทยุ, โปสเตอร์, แผ่นพับ และนิตยสาร กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการเลือกใช้สื่อในระดับปานกลาง

อาจกล่าวได้ว่า โทรทัศน์ เป็นสื่อที่ให้ทั้งภาพและเสียง ดังนั้น ในการนำเสนอข่าวสาร จึงมีความสมจริงและน่าสนใจกว่าสื่ออื่นๆ นักเรียนมัธยมจึงมีความต้องการสื่อโทรทัศน์ในการนำเสนอข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเสพติดมากที่สุด

ความต้องการเนื้อหา

กลุ่มตัวอย่างมีการเลือกใช้เนื้อหาเกี่ยวกับชนิด/อันตรายของยาเสพติดในการรณรงค์มากที่สุด รองลงมา คือ เนื้อหาเกี่ยวกับอาการของผู้ติดยาเสพติด, ทักษะการปฏิเสธสิ่งเสพติด, การจับกุมผู้ค้ายาเสพติด และการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด ตามลำดับ โดย เนื้อหาทุกเนื้อหาลูกเลือกใช้ระดับสูง

อาจกล่าวได้ว่า ในปัจจุบัน มีสารเสพติดชนิดใหม่ๆ แพร่ระบาดมากขึ้น ซึ่งบางครั้งนักเรียนในสถานศึกษาอาจถูกล่อลวงหรือชักชวนให้เสพโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ และไม่รู้ถึงพิษภัยของสารเสพติดที่แฝงมาในรูปแบบแปลกๆ เหล่านั้น ดังนั้น จึงมีความต้องการข่าวสารเกี่ยวกับชนิด อันตรายของยาเสพติดมากที่สุด สิ่งที่ตามมาคือต้องการทราบเกี่ยวกับอาการเมื่อเสพยาเข้าไปว่าจะมีผลต่อร่างกายอย่างไร ส่วนทักษะการปฏิเสธสิ่งเสพติดนั้น นักเรียนมัธยมมีความต้องการเป็นอันดับที่สาม อาจเนื่องมาจากว่า โดยเฉลี่ยแล้วนักเรียนมัธยมจะมีทักษะการปฏิเสธสิ่งเสพติดในระดับมากอยู่แล้ว ส่วนการจับกุมผู้ค้า และการบำบัดรักษานั้น เป็นประเด็นที่นักเรียนต้องการต่อมา ตามลำดับ

ความต้องการรูปแบบ

กลุ่มตัวอย่าง ต้องการให้การรณรงค์ป้องกันยาเสพติดเป็นไปในรูปแบบของ การสัมภาษณ์บุคคลที่เฝ้ายามติดยาเสพติดมากที่สุด รองลงมา คือ การทำละครสอดแทรกโทษ

ของยาเสพติด, การบรรยายให้ความรู้, การจัดนิทรรศการ, การออกสื่ออินเทอร์เน็ต โดยกลุ่มตัวอย่างมีความต้องการรูปแบบการรณรงค์เหล่านี้ในระดับสูง

สำหรับรูปแบบการรณรงค์อื่นๆ ได้แก่ การสัมภาษณ์ศิลปิน/ ดารา, การโต้วาที, การจัดอภิปราย, การสัมภาษณ์บุคคลที่มีชื่อเสียง, ออกหนังสือการ์ตูน, การสร้างเกมส์ในคอมพิวเตอร์, การแต่งเนื้อเพลงรณรงค์ และการสร้างเกมส์ในแผ่นกระดาน กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการเลือกใช้รูปแบบเหล่านี้ในระดับปานกลาง

อาจกล่าวได้ว่า รูปแบบต่างๆ เหล่านี้ เป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับความต้องการของนักเรียนมัธยม ดังนั้น ในการวางแผนรณรงค์ ควรคำนึงถึงความต้องการของกลุ่มเป้าหมายเป็นสำคัญ เพื่อให้เกิดการยอมรับและปฏิบัติตามให้มากที่สุด

สมมติฐานที่ 2

นักเรียนมัธยมศึกษาที่มีลักษณะส่วนบุคคลต่างกัน มีความรู้เรื่องสิ่งเสพติดต่างกัน

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ 2 ได้แก่ เพศ ระดับชั้นเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ ลักษณะครอบครัว ไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้เรื่องสิ่งเสพติด ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ 2

1.1 "เพศ" นักเรียนมัธยมที่มีเพศต่างกัน มีความรู้เรื่องสิ่งเสพติดไม่แตกต่างกัน (ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ 2) โดย นักเรียนมัธยมชายและหญิง มีความรู้เรื่องสิ่งเสพติดในระดับใกล้เคียงกัน

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ดังต่อไปนี้

แววตา ธนบัตร (2534) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาผลของการสื่อสารรณรงค์ต่อการเสพยาบ้าที่มีต่อเยาวชน ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า เพศ, ภูมิลำเนา, อาชีพของมารดา, สถานภาพสมรสของบิดา-มารดา, รายได้ของบิดามารดา ไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้จากการรณรงค์ต่อการเสพยาบ้า

ขวัญใจ ผลิเจริญสุข (2539) ที่ศึกษาเรื่องการสื่อสารในครอบครัว กับความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับยาบ้าของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่านักเรียนหญิงและนักเรียนชายมีความรู้เกี่ยวกับยาบ้าไม่แตกต่างกัน

ศิริพร เชิดวงศ์สุข (2539) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการรับข่าวสารเรื่องยาบ้า ของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนกรมสามัญศึกษา กลุ่มที่ 1 ในกรุงเทพมหานคร พบว่าเพศ ไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้เรื่องโทษและพิษภัยเกี่ยวกับยาบ้า

ถนอมนุช พิทักษ์โกศล (2540) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยทางสังคม พฤติกรรมการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับความรู้และทัศนคติที่มีต่อการป้องกันการใช้ยาบ้า ของผู้ใช้แรงงานในสถานประกอบการอุตสาหกรรม ในจังหวัดนนทบุรี พบว่า เพศแตกต่างกัน มีความรู้เกี่ยวกับยาบ้าไม่แตกต่างกัน

1.2 "ระดับชั้นเรียน" นักเรียนระดับมัธยมต้นและมัธยมปลาย มีความรู้เรื่องสิ่งเสพติดไม่แตกต่างกัน (ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ 2)

สอดคล้องกับงานวิจัยของ ถนอมนุช พิทักษ์โกศล (2540) ที่พบว่า ผู้ใช้แรงงานที่มีอายุน้อยนั้น ผ่านจากการได้รับความรู้เรื่องยาบ้า ซึ่งเป็นสิ่งเสพติดชนิดหนึ่งจากการเรียนการสอนตามหลักสูตรมัธยมต้นมาได้ไม่นาน ซึ่งทำให้สามารถจดจำเนื้อหาและความรู้ต่างๆเกี่ยวกับสิ่งเสพติดได้ อาจกล่าวได้ว่า กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนมัธยม มีความใกล้เคียงกันมาก เมื่อพิจารณาหลักสูตรการเรียนการสอนเรื่องสิ่งเสพติดในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ จะพบว่า มีการสอดแทรกเนื้อหาเรื่องสิ่งเสพติดและการป้องกันสิ่งเสพติด ตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 คือ วิชา สุขศึกษา พ.013 วิชาสังคมศึกษา ส.101 และวิชาวิทยาศาสตร์ ว.203 จากโครงสร้างหลักสูตรดังกล่าว สามารถใช้เป็นพื้นฐานความรู้สิ่งเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษา ประกอบกับสื่อรณรงค์สิ่งเสพติดและโครงการรณรงค์สิ่งเสพติดมากมายในปัจจุบันที่มุ่งเป้าหมายการรณรงค์ไปสู่เยาวชนในสถานศึกษาเป็นสำคัญ ทำให้นักเรียนมัธยมได้รับความรู้เรื่องสิ่งเสพติดมากขึ้น ดังนั้น นักเรียนระดับชั้นมัธยมต้นและมัธยมปลาย จึงมีความรู้เรื่องสิ่งเสพติดไม่แตกต่างกัน

1.2 "ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน" นักเรียนมัธยมที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน มีความรู้เรื่องสิ่งเสพติดไม่แตกต่างกัน (ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ 2)

อาจกล่าวได้ว่า ไม่ว่าจะนักเรียนมัธยม จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับใดก็ตาม แต่ยังคงมีความรู้เรื่องสิ่งเสพติดไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้ ในปัจจุบัน ได้มีโครงการรณรงค์ สิ่งเสพติดแทรกเข้าไปสู่กิจกรรมของโรงเรียนด้วยรูปแบบต่างๆ อาทิ เช่น บทเพลงรณรงค์ ป้องกันสิ่งเสพติด การประกวดแต่งคำขวัญ การประกวดวาดภาพรณรงค์ ฯลฯ ดังนั้น เด็กนักเรียนมีโอกาสใกล้ชิดกับแหล่งความรู้เรื่องสิ่งเสพติดในรูปของความบันเทิงมากขึ้น เด็กนักเรียนที่มีผลการเรียนต่ำ ซึ่งอาจจะไม่ถนัดกับบทเรียนที่เป็นวิชาการ แต่ก็มีโอกาส เข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับสิ่งเสพติดเท่ากับนักเรียนที่มีผลการเรียนสูง ดังนั้น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ต่างกัน จึงไม่ได้เป็นสิ่งที่ทำให้นักเรียนมีความรู้เรื่องสิ่งเสพติดแตกต่างกันแต่อย่างใด

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรอนงค์ หงษ์ชุมแพ (2538) ที่ศึกษา ความรู้เกี่ยวกับ ยาบ้าและการป้องกันตนเองจากการเสพยาบ้าของนักเรียนมัธยมปลาย อำเภอหัวหิน จังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ พบว่า ส่วนใหญ่นักเรียนมีความรู้เรื่องยาบ้าในระดับดีมาก

1.3 "ลักษณะครอบครัว" นักเรียนมัธยมที่มีลักษณะครอบครัวต่างกัน มีความรู้เรื่อง สิ่งเสพติดไม่แตกต่างกัน (ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ 2)

อาจกล่าวได้ว่า นักเรียนมัธยมอยู่ในช่วงของการเป็นวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยแห่งการ แสวงหาความรู้ มีความสนใจกับสิ่งรอบตัวมาก จะใช้เวลาของชีวิตส่วนใหญ่อยู่ที่โรงเรียน ดังนั้น อิทธิพลของครอบครัวที่มีต่อความรู้เรื่องสิ่งเสพติดของวัยรุ่นจึงมีน้อยมาก

นอกจากนี้ จากผลการวิจัยที่พบว่า สาเหตุที่เยาวชนติดยาเสพติดอันดับหนึ่ง คือ ความอยากรู้อยากเห็น และอันดับที่สองคือ เพื่อนชักชวน อาจกล่าวได้ว่า ถึงแม้ว่านักเรียนมัธยมจะ มีความรู้เรื่องสิ่งเสพติดในระดับสูง แต่ปัญหาสำคัญในการติดยาเสพติดนั้น ไม่ได้มาจาก เหตุผลในการขาดความรู้เป็นสำคัญ แต่หากเป็นเพราะปัญหาความอยากรู้อยากเห็นของ ตัวนักเรียนเอง และกลายเป็นปัญหาของสังคมตามมา จึงสรุปได้ว่านักเรียนมัธยมต้นและ มัธยมปลายที่มีเพศต่างกัน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน หรือผู้ที่มีลักษณะครอบครัว ต่างกัน จึงมีความรู้เรื่องสิ่งเสพติดไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 3

นักเรียนมัธยมศึกษาที่มีลักษณะส่วนบุคคลต่างกัน มีทัศนคติต่อการป้องกัน
สิ่งเสพติดแตกต่างกัน

ผลการทดสอบสมมติฐานที่เป็นไปตามสมมติฐานที่ 3 ได้แก่ เพศ และ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการป้องกันสิ่งเสพติด

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ 3 ได้แก่ ระดับชั้นเรียน และ ลักษณะครอบครัว ไม่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการป้องกันสิ่งเสพติด

1.1 "เพศ" นักเรียนมัธยมชายและหญิง มีทัศนคติต่อการป้องกันการใช้สิ่งเสพติดแตกต่างกัน (เป็นไปตามสมมติฐานที่ 3) โดยนักเรียนมัธยมหญิง มีทัศนคติต่อการป้องกันสิ่งเสพติดสูงกว่านักเรียนมัธยมชาย

เพศหญิง จะมีความรู้สึกที่อ่อนไหวกว่าเพศชาย จึงถูกใจได้ง่ายกว่า ดังนั้น เมื่อเพศหญิงได้รับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเสพติดมาก ทำให้มีความรู้มาก นำมาสู่การสรรสร้างทัศนคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับสิ่งเสพติดที่สูงกว่าเพศชาย

นอกจากนี้ นักเรียนหญิง อาจมีโอกาสมหรือมีความเสี่ยงที่จะเข้าไปใกล้สิ่งเสพติดน้อยกว่านักเรียนชาย จึงมีทัศนคติต่อการป้องกันสิ่งเสพติดที่ถูกต้องมากกว่านักเรียนชาย

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รศ.ดร.ทองอินทร์ วงศ์โสธร และคณะ (2536) เรื่องโครงการประเมินผลแผนป้องกันยาเสพติด พ.ศ. 2535-2539 ระยะที่ 1 (การสำรวจความรู้ความเข้าใจ และเจตคติต่อต้านยาเสพติดของกลุ่มเยาวชนในสถานศึกษา นอกสถานศึกษา และประชากรวัยแรงงาน) ที่พบว่า เพศหญิงมีเจตคติต่อต้านยาเสพติดสูงกว่าเพศชาย

1.2 "ระดับชั้นเรียน" นักเรียนมัธยมต้นและมัธยมปลาย มีทัศนคติต่อการป้องกันสิ่งเสพติดไม่แตกต่างกัน (ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ 3)

สอดคล้องกับงานวิจัยในเรื่องที่ใกล้เคียงกัน คือ ขวัญใจ ผลิเจริญสุข (2539) ที่ศึกษาเรื่องการสื่อสารในครอบครัว กับความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับยาบ้าของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาาระดับชั้น ม1., ม2. และม.3 มีทัศนคติต่อยาบ้าไม่แตกต่างกัน

จากการทดสอบสมมติฐานเพื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างระดับชั้นและความรู้เกี่ยวกับสิ่งเสพติดแล้ว พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมต้นและมัธยมปลายมีความรู้เรื่องสิ่งเสพติดไม่แตกต่างกัน ดังนั้น จึงมีทัศนคติต่อการป้องกันสิ่งเสพติดไม่แตกต่างกันด้วย จากแนวความคิดเกี่ยวกับความรู้ ของ เทรียนดิส (Triandis, 1961) กล่าวว่า องค์ประกอบด้านความรู้ (Cognitive Component) ได้แก่ ความรู้และแนวคิดที่บุคคลมีต่อสิ่งเร้า ไม่ว่าจะบุคคล กลุ่ม หรือสภาวะใดๆ ก็ตาม ความรู้และแนวความคิดดังกล่าว จะเป็นสิ่งที่กำหนดลักษณะและทิศทางของทัศนคติของบุคคล

และตามทฤษฎีสื่อสารของ เดวิด เบร์โล (David Berlo, 1960) ที่กล่าวว่า ทัศนคติคือ ความเชื่อ ค่านิยม และอุดมการณ์ มีพื้นฐานมาจากความรู้ ประสบการณ์ ดังนั้น ความรู้ที่ไม่แตกต่างกัน จึงมีผลต่อทัศนคติเรื่องสิ่งเสพติดที่ไม่แตกต่างกัน

1.3 "ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน" นักเรียนมัธยมที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน มีทัศนคติต่อการป้องกันสิ่งเสพติดต่างกัน (เป็นไปตามสมมติฐานที่ 3) หมายความว่า นักเรียนมัธยมศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง (3.6 ขึ้นไป) จะมีทัศนคติต่อการป้องกันสิ่งเสพติดในทางที่เหมาะสมมากกว่านักเรียนมัธยมที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับต่ำ (1.5-2.0)

นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านั้น แสดงว่า เป็นผู้ที่มีวิจาร์ณญาณ มีความรู้สูง มีเหตุผล มีสติปัญญาในการคิดหาเหตุผลดีกว่าผู้ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ซึ่งทัศนคติเป็นเรื่องของความคิด ความเชื่อ เหตุผลภายใน จึงได้รับอิทธิพลจากความรู้ (ที่ส่งผลถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน) และระดับสติปัญญา

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ซาร์โก และคณะ (Zarco and Associates, 1971-1972) ได้ศึกษาขอบข่ายของการใช้สารเสพติดในหมู่นักศึกษาในมหาวิทยาลัยฟิลิปปินส์ วิทยาลัย ศิลปะ และวิทยาลัยดิลิมาน (Deliman) ในประเทศฟิลิปปินส์ พบว่า นักศึกษาที่ใช้กัญชาและสารเสพติดชนิดอื่นๆ จะมีผลการเรียนต่ำลง ตรงกันข้ามกับนักศึกษาที่ไม่ได้ใช้สารเสพติด

1.4 "ลักษณะครอบครัว" นักเรียนมัธยมที่มีลักษณะครอบครัวต่างกัน มีทัศนคติต่อการป้องกันสิ่งเสพติดไม่แตกต่างกัน (ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ 3) นั้น

อาจกล่าวได้ว่า ลักษณะครอบครัวยังไม่ได้เป็นตัวกำหนดทัศนคติต่อการป้องกันสิ่งเสพติดของนักเรียนมัธยม และการมีทัศนคติในเชิงบวกหรือเชิงลบกับสิ่งเสพติด ก็ไม่ได้เป็นปัจจัยสำคัญที่สุด ที่ทำให้นักเรียนเสพสิ่งเสพติด เพราะสาเหตุของการติดยาเสพติดในวัยรุ่นนั้น ขึ้นอยู่กับจิตใจของเด็กเองเป็นสำคัญ

สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพจน์ เด่นดวง (2522) ได้ศึกษาบทบาทของ "บุคคลสำคัญ" ที่มีต่อผู้ติดยาเสพติด พบว่า การติดยาเสพติดขึ้นอยู่กับความรู้สึกเกี่ยวกับตัวเอง การมีเพื่อนที่โรงเรียนติดยาเสพติด และการมีเพื่อนบ้านที่ติดยาเสพติด

สมมติฐานที่ 4

นักเรียนมัธยมศึกษาที่มีลักษณะส่วนบุคคลต่างกัน มีทักษะการปฏิเสธสิ่งเสพติดแตกต่างกัน

ผลการทดสอบสมมติฐานที่เป็นไปตามสมมติฐานที่ 4 ได้แก่ เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ ลักษณะครอบครัวยัง มีความสัมพันธ์กับทักษะการปฏิเสธสิ่งเสพติด

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ 4 ได้แก่ ระดับชั้นเรียน ไม่มีความสัมพันธ์กับทักษะการปฏิเสธสิ่งเสพติด

1.1 "เพศ" นักเรียนมัธยมชายและหญิง มีทักษะการปฏิเสธสิ่งเสพติดต่างกัน (เป็นไปตามสมมติฐานที่ 4) นักเรียนหญิง มีทักษะการปฏิเสธสิ่งเสพติดสูงกว่านักเรียนชาย อาจกล่าวได้ว่า นักเรียนหญิงมีทักษะในการเจรจาที่มีลักษณะการปราณีประนอมและนุ่มนวลกว่านักเรียนชาย

ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ Droege (อ้างใน วิมลพรรณ รวยรื่น : 2527,61) ได้ศึกษาการใช้ภาษาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า นักเรียนหญิงมีคะแนนเฉลี่ยด้านความสามารถเหนือกว่านักเรียนชายในเรื่องของการพูด การเลือกใช้คำ และการถ่ายทอดความคิดทางภาษา ในขณะที่นักเรียนชายมีความสามารถในการคำนวณทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์มากกว่านักเรียนหญิง

นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู (2530) เรื่อง การศึกษาสภาพการใช้สารเสพติดในสถานศึกษา ที่พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ในสถานศึกษา เพศชายมีแนวโน้มจะใช้สารเสพติดมากกว่าเพศหญิง โดยความแตกต่างจะ เห็นได้อย่างเด่นชัดในสารเสพติด 3 ชนิด คือ เหล้า (33:10) บุหรี่ (29:6) และกัญชา (8:1) นั้น อาจกล่าวได้ว่า เพศชายอาจขาดทักษะการปฏิเสธสิ่งเสพติดมากกว่าเพศหญิง ดังนั้น แนวโน้มในการใช้สารเสพติดของเพศชายจึงมีมากกว่าเพศหญิง

1.2 "ระดับชั้นเรียน" นักเรียนมัธยมต้นและมัธยมปลาย มีทักษะการปฏิเสธ สิ่งเสพติดไม่แตกต่างกัน (ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ 4)

อาจกล่าวได้ว่า นักเรียนมัธยมต้นและมัธยมปลายมีความรู้เรื่องสิ่งเสพติดไม่แตกต่างกัน (ตามสมมติฐานที่ 2) ดังนั้น เมื่อได้รับการชักชวนให้ทดลองสิ่งเสพติด จึงมีแนวโน้ม ที่จะปฏิเสธ เพราะรู้ว่า สิ่งเสพติดเป็นสิ่งที่อันตรายต่อสุขภาพร่างกาย

1.3 "สัมฤทธิ์ผลทางการเรียน" นักเรียนมัธยมที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน มีทักษะการปฏิเสธสิ่งเสพติดต่างกัน (เป็นไปตามสมมติฐานที่ 4)

หมายความว่า นักเรียนมัธยมศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่า จะมีทักษะ การปฏิเสธสิ่งเสพติดสูงกว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับต่ำ อาจกล่าวได้ว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่า จะมีทักษะในการใช้ภาษาเพื่อสื่อสารได้ตรงตาม วัตถุประสงค์ดีกว่า และในการปฏิเสธคำชักชวนให้ทดลองสิ่งเสพติด จะมีการใช้ความรู้สึก ประกอบเหตุผลที่สุภาพและชัดเจนมากกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ

นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง จะไม่มีปัญหาด้านการเรียน แต่กลับมี ความมุ่งมั่นเกี่ยวกับการเรียนในอนาคต ดังนั้น จึงมีความมุ่งมั่นในการเรียนมาก เมื่อไม่มี ปัญหาเรื่องการเรียน ก็ไม่จำเป็นต้องหาทางออกอื่นที่น่าสนใจกว่า ซึ่งแตกต่างจากนักเรียน ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ อาจเบื่อการเรียน จึงหาทางออกไปทำอย่างอื่นเพื่อให้ลืมความ เบื่อหน่ายในการเรียนหนังสือเพราะรู้สึกว่า เรียนไปก็ไม่รู้เรื่อง

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วีรวรรณ สุธีร์ไกรลาส (2536) ได้ศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการต้านทานการติดยาเสพติดของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ระดับเศรษฐกิจของครอบครัว ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับยาเสพติด ความภาคภูมิใจในตนเอง สุขภาพจิต และทัศนคติต่อการเสพยาเสพติด สามารถทำนายการปฏิเสธการชักจูงเรื่องยาเสพติดจากเพื่อนได้

1.4 "ลักษณะครอบครัว" นักเรียนมัธยมที่มีลักษณะครอบครัวต่างกัน มีทักษะการปฏิเสธสิ่งเสพติดต่างกัน (เป็นไปตามสมมติฐานที่ 4)

สอดคล้องกับงานวิจัย ของ ดร. ลาดทองใบ ภูอภิรมย์ (2530) ซึ่งได้ศึกษาบทบาทของครอบครัวต่อการป้องกันยาเสพติด พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และทัศนคติของนักเรียนมัธยมต้น ต่อการควบคุมสื่อมวลชนของผู้ปกครอง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับภูมิด้านทานการเสพยาของเด็ก 3 ด้าน คือ ความรู้ที่เกี่ยวกับสาเหตุของการเสพยา ปริมาณการชักจูงจากเพื่อน และปริมาณความใกล้ชิดกับยาเสพติด กล่าวคือ เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมา แบบรักสนับสนุนมาก และเด็กมีทัศนคติดีต่อการควบคุมสื่อมวลชนของผู้ปกครองนั้น จะมีความรู้เกี่ยวกับสาเหตุของการเสพติดมากกว่า ปฏิเสธการชักจูงจากเพื่อนได้มากกว่าเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลน้อย แบบรักสนับสนุนน้อย และมีทัศนคติที่ด้อยต่อการควบคุมสื่อมวลชนของผู้ปกครอง เด็กประเภทหลังนี้จะมีความใกล้ชิดกับยาเสพติดมากกว่าเด็กประเภทแรกด้วย

อาจกล่าวได้ว่า ลักษณะครอบครัว 7 ประเภท คือ ครอบครัวที่พ่อแม่อยู่กันพร้อมหน้ามีความอบอุ่นในครอบครัวดี ครอบครัวที่พ่อแม่เอาใจใส่กับลูกๆ บ้าง ครอบครัวที่พ่อแม่แยกกัน ครอบครัวที่พ่อแม่ทะเลาะเบาะแว้งกัน ครอบครัวที่พ่อแม่เข้มงวดกับลูกๆ ครอบครัวที่พ่อแม่มุ่งทำมาหากิน และครอบครัวอื่นๆ (ที่ไม่ได้ระบุไว้) อาจมีการอบรมเลี้ยงดูที่ต่างกัน คือ ถ้าครอบครัวใดมีการเลี้ยงดูแบบการใช้เหตุผลมาก เด็กก็จะมีทักษะการปฏิเสธสิ่งเสพติดมากกว่าครอบครัวที่มีการเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลน้อยกว่า

อย่างไรก็ดี "ความอยากลอง" เป็นสาเหตุสำคัญที่สุดที่ทำให้วัยรุ่นติดสารเสพติด กล่าวคือ ไม่ว่าวัยรุ่นจะอยู่ในลักษณะครอบครัวแบบใดก็ตาม มีความรู้เรื่องสิ่งเสพติดใน

ระดับสูง หรือมีทัศนคติต่อการป้องกันสิ่งเสพติดในทางบวก หรือมีทักษะการปฏิเสธสิ่งเสพติดมาก ก็ไม่อาจเป็นเครื่องพิสูจน์ได้ว่าวัยรุ่นจะไม่ทดลองใช้สารเสพติด ทั้งนี้เนื่องจากความอยากลองของวัยรุ่น เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการทดลองใช้สารเสพติด

สมมติฐานที่ 5

การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ และทัศนคติต่อการป้องกันสิ่งเสพติดมีความสัมพันธ์กับทักษะการปฏิเสธสิ่งเสพติด

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับยาเสพติดจากพ่อแม่ และญาติพี่น้อง ความรู้เรื่องสิ่งเสพติด และทัศนคติต่อการป้องกันสิ่งเสพติด มีความสัมพันธ์กับทักษะการปฏิเสธสิ่งเสพติดในทางบวก และระดับความสัมพันธ์ที่พบอยู่ในระดับสูง

ส่วนสื่ออื่นๆ คือ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร เพื่อน ครู/อาจารย์ โปสเตอร์ และแผ่นพับ พบว่า มีความสัมพันธ์กับทักษะการปฏิเสธสิ่งเสพติดของกลุ่มตัวอย่างในทางบวกเช่นเดียวกัน

กล่าวได้ว่า นักเรียนมัธยมที่มีการเปิดรับข่าวสารเรื่องยาเสพติดจากพ่อแม่ และญาติพี่น้องมาก และมีความรู้เรื่องสิ่งเสพติดและทัศนคติต่อการป้องกันยาเสพติดในระดับสูง จะมีทักษะการปฏิเสธสิ่งเสพติดในระดับที่มากกว่า ผู้ที่เปิดรับข่าวสารเรื่องสิ่งเสพติดจากพ่อแม่และญาติพี่น้องน้อย และผู้ที่มีระดับความรู้เรื่องสิ่งเสพติดต่ำ และระดับทัศนคติต่อการป้องกันสิ่งเสพติดในทางลบ

ผลการวิจัยนี้ แสดงว่า เป็นไปตามสมมติฐานที่ 5 เนื่องจากทุกตัวแปรต้น คือ การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทัศนคติต่อการป้องกันสิ่งสิ่งเสพติด มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับทักษะการปฏิเสธสิ่งเสพติด

อาจกล่าวได้ว่า ผู้ที่มีการเปิดรับข่าวสารเรื่องสิ่งเสพติดจากสื่อบุคคล คือพ่อแม่และญาติพี่น้องมาก จะมีความสัมพันธ์กับทักษะการปฏิเสธสิ่งเสพติดมากกว่าผู้ที่มีการเปิดรับข่าวสารจาก วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร เพื่อน ครู/อาจารย์ โปสเตอร์ และแผ่นพับ

ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่า ประสิทธิภาพของสื่อบุคคลมีอิทธิพลต่อบุคคลมากกว่าสื่อมวลชน และสื่อเฉพาะกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พ่อแม่และญาติพี่น้อง ซึ่งเป็นสมาชิกภายในครอบครัว จะมีอิทธิพลต่อทักษะการปฏิเสชมากกว่าสื่อบุคคลอื่นๆ รวมทั้งสื่อมวลชน และสื่อเฉพาะกิจด้วย

แคทซ์ และ ลาซาร์สเฟลด์ (Katz and Lazarsfeld, 1955 : 27) เห็นว่าการสื่อสารระหว่างบุคคล มีผลต่อการทำให้ผู้รับสารยอมรับที่จะเปลี่ยนแปลงทัศนคติและยอมรับที่จะให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ มากที่สุด ฉะนั้น สื่อบุคคลจึงมีความสำคัญมากกว่าสื่อมวลชนในชั้นสูงใจ ส่วนสื่อมวลชน จะมีความสำคัญในขั้นตอนของการให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง และอาจมีผลบ้างในการสร้างทัศนคติในเรื่องที่บุคคลยังไม่เคยรู้มาก่อน

นอกจากนั้น ความรู้เรื่องสิ่งเสพติด และทัศนคติต่อการป้องกันสิ่งเสพติด มีความสัมพันธ์กับทักษะการปฏิเสขสิ่งเสพติดในทางบวก และระดับความสัมพันธ์ที่พบอยู่ในระดับสูง อาจกล่าวได้ว่า ผู้ที่มีความรู้เรื่องสิ่งเสพติดมาก จะมีทัศนคติต่อการป้องกันสิ่งเสพติดมาก และมีความสัมพันธ์กับทักษะการปฏิเสชมามากตามไปด้วย

เทรียนดิส (Triandis, 1961) กล่าวว่า องค์ประกอบด้านความรู้ (Cognitive Component) ได้แก่ ความรู้และแนวคิดที่บุคคลมีต่อสิ่งเร้า ไม่ว่าบุคคล กลุ่ม หรือสภาวะใดๆ ก็ตาม ความรู้และแนวความคิดดังกล่าว จะเป็นสิ่งที่กำหนดลักษณะและทิศทางของทัศนคติของบุคคล

ดังนั้น ความรู้ และทัศนคติเรื่องสิ่งเสพติดที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน จึงมีผลต่อทักษะการปฏิเสขสิ่งเสพติดในทิศทางเดียวกันเช่นกัน

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนวดี บุญถิ้อ และคณะ (2538) ได้ศึกษาการสื่อสารเพื่อการป้องกันยาเสพติดในสถานประกอบอุตสาหกรรม โดยศึกษาถึงพฤติกรรมการสื่อสารความรู้ ทัศนคติเกี่ยวกับยาเสพติดและการป้องกันในกลุ่มผู้ใช้แรงงานในอุตสาหกรรมที่มีสารระเหยในการประกอบการและอุตสาหกรรมการผลิตอาหาร พบว่า บุคคลในกลุ่มคนงานไว้วางใจในการปรึกษาหารือเรื่องปัญหาเสพติด คือ พ่อแม่ เพื่อน แพทย์ บุคคลที่คนงานไว้วางใจ เชื่อถือ คือ บิดา มารดา พระ และ เพื่อน ตามลำดับ

นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรีเทพ เริงบุษนาชีวิน ที่ได้ศึกษาเรื่อง การสื่อสารเพื่อการป้องกันยาเสพติดของกลุ่มผู้ใช้แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมในเขต กรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า สื่อที่น่าเชื่อถือที่สุดเรื่องโทษพิษของยาเสพติด คือ สื่อบุคคล ซึ่งได้แก่ พ่อแม่

รวมทั้ง งานวิจัยของศรีนวล โกมลวนิช (2527) ที่ศึกษาเรื่อง การป้องกันปัญหา การใช้ยาเสพติดในทางที่ผิด พบว่า ครอบครัวเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อเด็ก ได้แก่ บิดา มารดา และญาติพี่น้อง

สมมติฐานที่ 6

ลักษณะส่วนบุคคล การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ และทัศนคติต่อการป้องกัน สิ่งเสพติด อธิบายทักษะการปฏิเสธสิ่งเสพติดได้แตกต่างกัน

ผลการทดสอบสมมติฐาน เมื่อใช้ทักษะการปฏิเสธสิ่งเสพติดเป็นตัวแปรตาม และมีตัวแปรต้นเป็นลักษณะส่วนบุคคล การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ และทัศนคติ เป็นตัวแปรต้น ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ พบว่า มีตัวแปรที่สามารถอธิบายความแปรปรวนของทักษะ การปฏิเสธสิ่งเสพติดได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเพียง 4 ตัวแปร โดยมีความสัมพันธ์ตาม ลำดับ อันดับแรก คือ ทัศนคติต่อการป้องกันสิ่งเสพติด อันดับที่สอง คือ เพศ อันดับที่สาม คือ การเปิดรับข่าวสารจากญาติพี่น้อง และอันดับที่สี่ คือ ครอบครัวลักษณะอื่นๆ (ที่ไม่ได้ ระบุไว้)

โดยที่ ทัศนคติต่อการป้องกันสิ่งเสพติดและการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเสพติด จากญาติพี่น้องมีอิทธิพลต่อทักษะการปฏิเสธในทางบวก กล่าวคือ นักเรียนมัธยมที่มีทัศนคติ ต่อการป้องกันสิ่งเสพติดในทางที่เหมาะสม และมีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเสพติดจาก ญาติพี่น้องมาก จะมีทักษะการปฏิเสธสิ่งเสพติดมากกว่าผู้ที่มีทัศนคติต่อการป้องกัน สิ่งเสพติดในทางลบ และผู้ที่มีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเสพติดจากญาติพี่น้องน้อย

ส่วน เพศ และลักษณะครอบครัวอื่นๆ เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อทักษะการปฏิเสธ สิ่งเสพติดในทางลบ กล่าวคือ เพศชาย จะมีทักษะการปฏิเสธสิ่งเสพติดน้อยกว่าเพศหญิง

และผู้ที่มีลักษณะครอบครัวอื่นๆ (ที่ไม่ได้ระบุไว้) จะมีทักษะการปฏิเสธสิ่งเสพติดน้อยกว่า ผู้ที่มีลักษณะครอบครัวประเภท ที่ระบุไว้ คือ ครอบครัวที่มีพ่อแม่อาศัยอยู่ด้วยกัน ซึ่งความสัมพันธ์ของพ่อแม่แตกต่างกันไป 6 ประเภท ดังนี้ คือ พ่อแม่ที่ให้ความอบอุ่น พ่อแม่ที่เอาใจใส่ลูกๆ บ้าง พ่อแม่ที่แยกกัน พ่อแม่ที่ทะเลาะกันบ่อยๆ พ่อแม่ที่เข้มงวด และพ่อแม่ที่มุ่งทำมาหากินไม่มีเวลาให้ลูก

จากผลการวิจัยที่พบว่า ทักษะคิดต่อการป้องกันสิ่งเสพติด มีอิทธิพลต่อทักษะการปฏิเสธสิ่งเสพติดในทางบวกนั้น อาจกล่าวได้ว่า นักเรียนมัธยมที่มีทักษะคิดต่อการป้องกันสิ่งเสพติดในทางที่เหมาะสม จะมีทักษะการปฏิเสธสิ่งเสพติดมาก

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วริศรา วราลักษณ์ (2537) ที่พบว่า นักเรียนมัธยมต้น มี "ภูมิคุ้มกัน" ยาเสพติดมากพอสมควร โดยประเด็นเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งเสพติดและการป้องกันสิ่งเสพติดที่นักเรียนส่วนใหญ่เข้าใจมากที่สุด คือ วิธีป้องกันตนเองมิให้ตกเป็นทาสของสิ่งเสพติด ได้แก่ ไม่ทดลองเสพสิ่งเสพติดเพราะคิดว่าโก้เก๋ ไม่หลงเชื่อคำชักชวนของคนแปลกหน้าหรือเพื่อนที่เสพสิ่งเสพติด ไม่เลียนแบบเพื่อนที่เสพสิ่งเสพติด หลีกเลียงสิ่งเสพติดและผู้เสพ ไม่คบเพื่อนที่เสพสิ่งเสพติดหรือเพื่อนที่นิสัยไม่ดี

ทั้งนี้ การที่นักเรียนมัธยมมีความรู้เรื่องสิ่งเสพติดในระดับสูง มีทัศนคติในทางบวกต่อการป้องกันสิ่งเสพติด จึงทำให้เกิดทักษะไปในทิศทางเดียวกัน คือ การปฏิเสธคำชักชวนจากเพื่อนหรือบุคคลแปลกหน้าที่เชิญชวนให้ทดลองสารเสพติด ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีการโน้มน้าวใจ (KAP : Knowledge Attitude and Practice) คือ ความรู้ มีความสัมพันธ์กับทัศนคติ และทัศนคติมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม

พฤติกรรม (Practice) เป็นการแสดงออกของบุคคลโดยมีพื้นฐานมาจาก ความรู้ และทัศนคติที่แตกต่างกัน ความแตกต่างของความรู้และทัศนคติเกิดขึ้นเพราะความแตกต่างในการเปิดรับสื่อ และความแตกต่างในการแปลสารที่ตนได้รับ จึงก่อให้เกิดประสบการณ์สั่งสมที่แตกต่างกัน อันมีผลต่อพฤติกรรมของบุคคล (สุรพงษ์ โสชนะเสถียร 2533 : 123)

สอดคล้องกับงานวิจัยของ นवलพรรณ พูลศรีสวัสดิ์ (2540) ได้ศึกษาเรื่อง การใช้เพลงรณรงค์เสริมสร้างวินัยจราจรเด็กและเยาวชน พบว่า ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตามวินัยจราจรมีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการปฏิบัติตามวินัยจราจร และทัศนคติต่อการปฏิบัติตามวินัยจราจรมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเกี่ยวกับการปฏิบัติตามวินัยจราจร

ส่วนการเปิดรับข่าวสารเรื่องสิ่งเสพติดจากญาติพี่น้อง มีอิทธิพลต่อทักษะการปฏิเสธในทางบวก อาจกล่าวได้ว่า ญาติพี่น้อง เป็นบุคคลที่มีความใกล้ชิดกับวัยรุ่นไม่น้อยไปกว่าพ่อแม่ หรือเพื่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ญาติพี่น้องที่อยู่ในวัยใกล้เคียงกันกับวัยรุ่น อาจทำให้วัยรุ่นรู้สึกเป็นกันเองได้มากกว่าพ่อแม่ ซึ่งการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเสพติดจากญาติพี่น้องอาจอยู่ในรูปของการปรึกษาหารือซึ่งกันและกัน มากกว่าที่จะเป็นคำสั่งห้ามหรือการให้ข้อมูลทางด้านลบเกี่ยวกับสิ่งเสพติดจากพ่อแม่ เพราะบางครั้ง การให้ข้อมูลในด้านลบเพียงด้านเดียวอาจทำให้วัยรุ่นเกิดการต่อต้านได้ ดังนั้น ผู้ที่มีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเสพติดจากญาติพี่น้องมาก จะเป็นผู้ที่มีทักษะการปฏิเสธสิ่งเสพติดมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรีนวล โกมลวนิช (2527) ได้ศึกษาการป้องกันปัญหาการใช้ยาเสพติดในทางที่ผิด พบว่า ญาติพี่น้อง จะเป็นบุคคลที่มีความผูกพันกับครอบครัวที่สุด หากครอบครัวมีญาติพี่น้องที่ใกล้ชิดอยู่ด้วยกัน หรือแม้จะอยู่ห่างกันแต่มีความรักใคร่เอื้ออาทรต่อกัน ความผูกพันระหว่างเครือญาติจะเสมือนเป็นเกราะคุ้มครองเด็ก เนื่องจากเด็กมีที่พึ่งทางใจ นอกเหนือจากบิดามารดา

สำหรับผลการวิจัยที่พบว่า ลักษณะส่วนบุคคล คือ เพศ และลักษณะครอบครัวอื่นๆ (ที่ไม่ได้ระบุไว้) มีอิทธิพลต่อทักษะการปฏิเสธในทางลบ อาจกล่าวได้ว่า นักเรียนชายที่ไม่ได้อาศัยอยู่กับพ่อแม่ เช่น อาจอาศัยอยู่กับพระ หรืออาศัยอยู่กับบุคคลที่รู้จักอื่นๆ หรืออาศัยอยู่ตามลำพัง จะมีทักษะการปฏิเสธสิ่งเสพติดที่ตรงกันข้ามกับ นักเรียนมัธยมหญิงที่อาศัยอยู่กับพ่อแม่ ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อทักษะการปฏิเสธสิ่งเสพติดมากกว่า

อิทธิพลของลักษณะครอบครัวอื่นๆ ที่มีผลไปในทางลบกับทักษะการปฏิเสธสิ่งเสพติดนั้น อาจกล่าวได้ว่า นักเรียนที่ไม่ได้อาศัยอยู่กับพ่อแม่ จะมีทักษะการปฏิเสธสิ่งเสพติดน้อยกว่านักเรียนที่อาศัยอยู่กับพ่อแม่ เพราะครอบครัวที่มีพ่อแม่อาศัยอยู่ด้วยกัน จะช่วยกันอบรมบุตรได้มากกว่า ถึงแม้ว่า อาจทะเลาะกันบ้าง หรือเข้มงวดกับลูกๆ

ไปบ้าง หรือพ่อแม่แยกทางกัน ซึ่งเด็กอาจอยู่กับพ่อหรือแม่ ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แนวโน้มที่เด็ก จะมีความขี้ขลาดใจ ไม่ทดลองสารเสพติดย่อมมีมากกว่า เพราะธรรมชาติของเด็ก จะมีความ รักพ่อแม่ เป็นห่วงพ่อแม่ ดังนั้น เด็กที่อยู่กับพ่อแม่จะมีแรงจูงใจให้ปฏิเสธสิ่งเสพติดมาก กว่าเด็กที่มีลักษณะครอบครัวอื่นๆ เช่น อาจจะอาศัยอยู่ตามลำพัง หรือบุคคลที่รู้จักอื่นๆ ทั้งนี้ เด็กนักเรียนมัธยมซึ่งอยู่ในช่วงของการเป็นวัยรุ่น ก็จะยึดเพื่อนเป็นหลัก และโอกาสใน การยอมรับคำชักชวนให้ทดลองสิ่งเสพติดย่อมมีมากกว่า ลักษณะครอบครัวที่อาศัยอยู่กับ พ่อแม่

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ หน่วยนิเทศน์ กรมการฝึกหัดครู (2530) ได้ศึกษา สภาพการใช้สารเสพติดในสถานศึกษา พ.ศ. 2530 พบว่า สภาพการอยู่อาศัย ครอบครัว และที่ปรึกษา นักเรียน นักศึกษา ที่ใช้สารเสพติด ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่อาศัยอยู่ตามลำพัง หรือกลุ่มที่อาศัยในหอพักของสถานศึกษาที่มีสภาพครอบครัวที่บิดามารดาแยกกันอยู่หรือ หย่าร้าง และเป็นกลุ่มที่เมื่อมีปัญหาจะขอคำปรึกษาจากเพื่อน หรือไม่ก็ไม่ขอคำปรึกษาจาก ใครเลย

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ผลการวิจัยที่เกี่ยวกับความต้องการเลือกใช้สื่อที่มีประสิทธิภาพในการรณรงค์ป้องกันสิ่งเสพติดที่มีประสิทธิภาพ นักเรียนมัธยมมีความเห็นว่าสื่อมวลชนประเภทโทรทัศน์เป็นสื่อที่มีอิทธิพลในการรณรงค์สิ่งเสพติดได้มากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยในส่วนของพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเสพติดที่พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษามีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเสพติดจากสื่อโทรทัศน์มากที่สุดเช่นกัน ดังนั้น ในการวางแผนสื่อเพื่อรณรงค์ป้องกันสิ่งเสพติด ควรให้ความสำคัญกับการให้ข่าวสารผ่านทางสื่อโทรทัศน์มากขึ้น เนื่องจาก โทรทัศน์สามารถแพร่ภาพและเสียง ดึงดูดความสนใจในการรับชม รวมทั้งทำให้มีการจดจำเรื่องราวต่างๆ ได้ดีกว่าสื่อชนิดอื่นๆ

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าจะมีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเสพติดจากโทรทัศน์มากที่สุด แต่กลุ่มตัวอย่างก็ยังมี การเปิดรับในระดับปานกลางเท่านั้น ส่วนสื่อหนังสือพิมพ์ วิทยุ และนิตยสาร มีการเปิดรับในระดับต่ำ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรพิจารณากลยุทธ์ในการออกแบบสาร ช่องทางการสื่อสาร และวิเคราะห์ผู้รับสารมากขึ้น

2. สำหรับสื่อบุคคล นักเรียนมัธยมมีความเห็นว่า พ่อแม่ เป็นบุคคลที่มีผลต่อการรณรงค์ป้องกันสิ่งเสพติดมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับประเด็นที่เสนอแนะเกี่ยวกับการรณรงค์ป้องกันสิ่งเสพติดที่ประสบความสำเร็จ โดยนักเรียนมัธยมเห็นว่า การที่พ่อแม่ดูแลเอาใจใส่บุตรหลาน จะสามารถช่วยป้องกันอันตรายที่จะเกิดจากปัญหาเสพติดได้มาก ประกอบกับประเด็นที่นักเรียนมัธยมได้เสนอแนะเกี่ยวกับอุปสรรคที่สำคัญในการที่จะไปบำบัดรักษาเสพติดนั้น ได้แก่ การขาดกำลังใจจากครอบครัว พ่อแม่ ทำให้จิตใจไม่เข้มแข็งเพียงพอที่จะเลิกเสพยาเสพติดได้ ดังนั้น ในการวางแผนโครงการรณรงค์ ควรเน้นที่การจัดอบรม หรือการทำกิจกรรมร่วมกันเป็นครอบครัว การอบรมพ่อแม่ให้มีทักษะในการสื่อสารเกี่ยวกับสิ่งเสพติด ทักษะในการเป็นที่ปรึกษา เป็นที่พึ่งพาของลูก และมีความรู้ที่ถูกต้องชัดเจนเกี่ยวกับสิ่งเสพติด สิ่งเหล่านี้ น่าจะเป็นทางเลือกหนึ่งสำหรับแนวทางของการรณรงค์ป้องกันสิ่งเสพติดที่มีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ดี ผลวิจัยเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสาร ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างมีการเปิดรับข่าวสารเรื่องสิ่งเสพติดจาก เพื่อน มากที่สุด รองลงมา คือ พ่อแม่ ครู/อาจารย์ และญาติพี่น้อง ตามลำดับ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรพิจารณาเกี่ยวกับโทษ และพิษภัย

ของสิ่งเสพติดแก่กลุ่มเพื่อนนักเรียนด้วยกัน โดยมีการทำกิจกรรมเกี่ยวกับสิ่งเสพติดในกลุ่มเพื่อนให้มากขึ้น จัดฝึกอบรมทักษะการปฏิเสธให้กลุ่มนักเรียน เพื่อนำมาถ่ายทอดกับเพื่อนๆ ของตน จัดอบรมเพื่อเพิ่มความรู้เกี่ยวกับสิ่งเสพติดให้มากขึ้นตามประเด็นหรือเรื่องราวที่วัยรุ่นอยากรู้

3. ผลการวิจัยเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสารจากสื่อเฉพาะกิจนั้น นักเรียนมัธยมจะมีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเสพติดจากโปสเตอร์มากกว่าแผ่นพับ ดังนั้น ในการผลิตสื่อรณรงค์ ควรให้ความสำคัญกับสื่อเฉพาะกิจประเภทโปสเตอร์มากขึ้น เนื่องจาก โปสเตอร์สามารถแพร่ภาพที่มีสีสัน และถ้อยคำได้เด่นชัด มีอายุของสื่อยาวนาน ต้นทุนการผลิตสื่อมีราคาไม่แพงนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากมีการออกแบบภาพที่ดี ประกอบกับการใช้ถ้อยคำที่สั้นๆ ง่ายๆ และจริงใจ ก็จะเป็นสื่อรณรงค์ที่มีประสิทธิผลมาก สามารถเข้าถึงกลุ่มวัยรุ่นซึ่งเป็นกลุ่มเสี่ยงได้อย่างกว้างขวาง

4. ผลการวิจัยที่เกี่ยวกับความต้องการทางด้านรูปแบบการรณรงค์ป้องกันสิ่งเสพติดที่ได้ผลนั้น นักเรียนมัธยมต้องการรูปแบบของการสัมภาษณ์บุคคลที่เคยติดยาเสพติดมากที่สุด อันดับที่สองคือ การทำละครสอดแทรกโทษของยาเสพติด ดังนั้น ในการวางแผนรณรงค์ ควรเน้นรูปแบบการจูงใจโดยใช้อารมณ์ (Emotional appeals) ในการโน้มน้าวใจผู้รับสาร โดยผู้ส่งสารควรมีอากัปกริยา ท่าทาง น่าเชื่อถือประกอบด้วย ผู้รับสารจึงจะคล้อยตามได้ อาทิ เช่น ในการพรรณนาถึงความทุกข์ทรมานและการเสพยาเสพติดจากผู้ที่เคยได้รับประสบการณ์ของความทุกข์ทรมานจากการเสพยาเสพติดมาก่อน หรือ การสร้างสถานการณ์จำลองโดยผ่านสื่อละครนั้น เป็นเหตุการณ์ที่สามารถสร้างอารมณ์ให้ผู้รับสารคล้อยตามได้มาก และเป็นรูปแบบการรณรงค์ที่น่าสนใจ

ส่วนความต้องการในรูปแบบการรณรงค์อื่นๆ รองลงมา ได้แก่ การบรรยายให้ความรู้, การจัดนิทรรศการ, การออกสื่ออินเตอร์เน็ต, การสัมภาษณ์ศิลปิน/ดารา, การได้วาที, การจัดอภิปราย, การสัมภาษณ์บุคคลที่มีชื่อเสียง, ออกหนังสือการ์ตูน, การสร้างเกมส์ในคอมพิวเตอร์, การแต่งเนื้อเพลงรณรงค์ และการสร้างเกมส์ในแผ่นกระดานตามลำดับ ซึ่งรูปแบบต่างๆ เหล่านี้ เป็นรูปแบบการรณรงค์ป้องกันสิ่งเสพติดที่ควรพิจารณาไปตามลำดับความต้องการของนักเรียนมัธยมศึกษาด้วย

5. ผลการวิจัยที่เกี่ยวกับความต้องการทางด้านเนื้อหาการรณรงค์สิ่งเสพติดที่ได้ผล นักเรียนมัธยม มีความต้องการเนื้อหาเกี่ยวกับชนิด/อันตรายของยาเสพติดมากที่สุด รองลงมา คือ อาการของผู้ติดยาเสพติด ทักษะการปฏิเสธสิ่งเสพติด การบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด ตามลำดับ โดยเนื้อหาทุกเนื้อหานั้น กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการในระดับสูง ดังนั้น ในการรณรงค์ป้องกันสิ่งเสพติด จึงควรสอดแทรกความรู้ของสารเสพติดให้ได้ครอบคลุมมากที่สุด เนื่องจาก ในปัจจุบันได้มีสารเสพติดชนิดใหม่ๆ เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา และมีชื่อเรียกต่างๆ กันออกไปมากมาย ซึ่งในบางครั้ง เยาวชนอาจจะถูกล่อลวงให้เสพยาเข้าไปในร่างกายโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ได้

6. ผลการวิจัยในส่วนความรู้ความเข้าใจเรื่องสิ่งเสพติด ถึงแม้ว่านักเรียนมัธยมจะมี ความรู้ในระดับสูง แต่ข้อที่กลุ่มตัวอย่างตอบผิดมากที่สุดคือ ความรู้ในเรื่องกฎหมาย เกี่ยวกับสิ่งเสพติด ดังนั้น ควรมีการเผยแพร่กฎหมายเรื่องสิ่งเสพติดในกลุ่มนักเรียนมัธยม ให้มากขึ้นเพื่อให้เกิดความเกรงกลัวต่อกฎหมาย อันจะนำไปสู่การลดปัญหาการเสพยาเสพติดในหมู่เยาวชนได้มากขึ้น

7. ประเด็นที่นักเรียนมัธยมเสนอแนะเกี่ยวกับวิธีรณรงค์ป้องกันสิ่งเสพติดที่ประสบความสำเร็จ ในงานวิจัยนี้ ได้แก่ การมีกฎหมายลงโทษผู้กระทำความผิดอย่างรุนแรง, การปราบปรามแหล่งผลิต ค้ายา อย่างจริงจัง, การรณรงค์ให้รู้ถึงโทษและพิษภัยของยาเสพติด, การให้ความอบอุ่นกับครอบครัว, การรณรงค์ให้เข้าถึงกลุ่มเสี่ยง, การรณรงค์ในรูปแบบของการสัมภาษณ์ผู้ที่เคยเสพยา, การจัดอบรมความรู้ในลักษณะของครอบครัว, การประหารชีวิตผู้ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด, การมีความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐบาลและภาคเอกชน, การจัดสื่อรณรงค์ที่เด่นชัด ให้น่ากลัว, การจัดกิจกรรมที่น่าสนใจสำหรับวัยรุ่น, การจัดทัศนศึกษาเข้าเยี่ยมชมผู้ติดยาเสพติด, การฝึกควบคุมจิตใจของตนเอง, การจัดตรวจสุขภาพของนักเรียนเป็นระยะๆ , ดารา/ นักการเมือง ควรเป็นแบบอย่างที่ดี, การจัดโปสเตอร์รณรงค์, รัฐบาลควรเข้มงวดและเอาใจใส่กับการป้องกันการค้ายาเสพติดข้ามประเทศ, การเลือกคบเพื่อนที่ดี, การปลูกจิตสำนึกให้ผู้คนทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม, การกำจัดแหล่งมั่วสุมของชุมชน, การจัดแสดงละครเกี่ยวกับสิ่งเสพติด, การรณรงค์ให้เยาวชนรักครอบครัว, รัฐบาลควรมีการควบคุมการนำเข้าของบุหรี่และเหล้า, และควรมีการตรวจสอบและประเมินผลโครงการ

รณรงค์ป้องกันสิ่งเสพติด ตามลำดับ ซึ่งประเด็นที่นักเรียนมัธยมเสนอแนะเหล่านี้ สามารถนำไปใช้กับการวางแผนรณรงค์ป้องกันสิ่งเสพติดได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเฉพาะนักเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครเท่านั้น ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการวิจัยขยายไปตามจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศ เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ได้อย่างกว้างขวาง
2. ควรมีการศึกษาในเชิงวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ของสื่อมวลชน และสื่อเฉพาะกิจประเภทโปสเตอร์เกี่ยวกับการรณรงค์ป้องกันสิ่งเสพติด เพื่อนำผลการวิจัยมาออกแบบสารให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. ควรมีการศึกษาวเคราะห์และประเมินประสิทธิผลของเนื้อหา และรูปแบบการรณรงค์ป้องกันสิ่งเสพติดของโครงการที่มีอยู่ในปัจจุบัน โดยละเอียด เพื่อแสวงหาเนื้อหาและรูปแบบที่เหมาะสมที่สุด มีประสิทธิผลมากที่สุดสำหรับเยาวชน
4. ควรมีการทำวิจัยในรูปแบบของการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อศึกษาว่าสื่อรณรงค์ป้องกันสิ่งเสพติด สามารถเข้าถึงกลุ่มเสี่ยงได้อย่างไร
5. ควรมีการศึกษาตัวแปรของลักษณะส่วนบุคคล คือ เพศ และลักษณะครอบครัว ให้ละเอียดว่ามีผลต่อการปฏิเสธสิ่งเสพติดของนักเรียนมัธยมหรือไม่ อย่างไร เนื่องจากในการวิจัยครั้งนี้ พบความสัมพันธ์ที่เป็นลบระหว่าง ลักษณะส่วนบุคคล คือ เพศ และลักษณะครอบครัว กับทักษะการปฏิเสธสิ่งเสพติด ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าจะหาคำตอบเพื่ออธิบายต่อไป